

УДК 784:821.161.2'1
DOI: [https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2\(11\).12](https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2(11).12)

Уляна Молчко, доц.
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна;
здоб. вищої освіти III (асп.) освітнього рівня
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, 76018, Україна
u.molchko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1519-6053>

СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ПУБЛІЦИСТИКА О. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

Досліджено газетні матеріали суспільно-освітньої тематики священика, композитора, диригента, журналіста, громадсько-культурного діяча кінця XIX – першої половини XX століть о. Остапа Нижанківського. Розглянуто його публіцистичну співпрацю зі львівськими періодичними виданнями "Діло", "Господар і промисловець", "Підгірська рада". Висвітлено тематичний спектр газетних дописів, які містять багатий інформативний матеріал з історії зародження кооперативного руху у Східній Галичині, функціонування національно спрямованих товариств, зокрема "Січі", становлення української освіти. Охарактеризовано жанрові особливості пресодруків о. О. Нижанківського. Методологія дослідження базується на поєднанні загальнонаукових і спеціальних мистецтвознавчих методів, зокрема джерелознавчого та історико-культурологічного. Установлено, що пресодруки галицького журналіста мають аксіологічний характер, який зумовлений висвітленою публіцистом суспільною проблематикою. Досліджено джерелознавчу цінність, пізнавальну та просвітницько-виховну функції соціокультурних пресодруків о. О. Нижанківського.

Ключові слова: публіцистика, о. О. Нижанківський, "Діло", "Підгірська рада", "Господар і промисловець", товариство "Січ", українська освіта, кооперативний рух, Східна Галичина, Стрийщина.

Постановка проблеми. Сьогочасний духовний розвиток українського суспільства неможливий без глибокого вивчення соціокультурної динаміки суспільного досвіду минулого. "Питання соціокультурних вимірів національної ідентичності у наш час набуває особливої змістового наповнення, адже актуалізація досвіду історико-культурних процесів накладається на аксіологічно неоднорідний та фрагментарний сучасний соціокультурний простір", – зазначає Надія Лазарович [Лазарович 2016: 62]. Тепер, коли ми переживаємо світові цивілізаційні трансформації, російсько-українську війну 2014–2022 років, втрату моральних цінностей, на перший план виступає питання збереження нашим громадянством етнічної індивідуальності. Власне суспільно-громадська публіцистика о. О. Нижанківського засвідчує, як в умовах бездержав'я український народ відстоював свою освіту, створював патріотично спрямовані громадські організації. Пресодруки о. О. Нижанківського є малодослідженими, тому актуальним завданням є здійснення їхнього аналізу з позицій соціокультурних перетворень в Східній Галичині початку XX століття.

Аналіз досліджень і публікацій. Про цінний газетний спадок композитора писали Я. Колодій [Колодій 1994: 64], Р. Сов'як [Сов'як 2019: 256], П. Баб'як [Баб'як 1998: 226–229], У. Молчко [Молчко 2021: 35–42]. Основою джерельної бази дослідження є раритетні пресодруки митця, що були опубліковані на шпальтах часопису "Діло", "Господар і промисловець", "Підгірська рада".

Мета статті – розглянути соціокультурні процеси в Східній Галичині початку XX століття крізь призму пресодруків о. О. Нижанківського; здійснити комплексний аналіз тематики, жанрового спектра публіцистичних праць; визначити їх аксіологічне значення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пресодруки о. О. Нижанківського на сторінках "Діла" є різними за тематикою. Крім опису та аналізу знакових мистецьких імпрез Львова кінця XIX – початку XX століть, журналіст висвітлює також важливі сторінки становлення національної економіки, утвердження української

освіти, впливові події в суспільному житті Східної Галичини кінця XIX – початку XX століть.

Варто наголосити, що постать о. О. Нижанківського на Прикарпатті, зокрема на Стрийщині, є історичною. З 1900 року він, будучи священником, композитором, диригентом, жертвовно працював для покращення добробуту селян зазначеного регіону. Р. Сов'як підкреслює: "Приїзд О. Нижанківського на Стрийщину – не тільки важлива подія в житті композитора, але й вагома сторінка в культурно-суспільному і політичному житті цього краю, і, навіть, всієї Галичини". [Сов'як 2019: 62].

Період кінця XIX – початку XX століть на теренах Східної Галичини відзначається зародженням і становленням кооперативного руху. Селянські реформи у зв'язку з відміною панщини-кріпацтва в Австро-Угорщині (1848 р.) і Росії (1861 р.) суттєво не змінили соціальних відносин на українських землях. Селяни не мали умов для покращення свого життя, ціни на закуп або винайм землі швидко зростали, тоді як ціни на сільськогосподарські продукти були низькі і постійно падали. Місцеве населення в той час жило переважно в селах і понад 80 відсотків з них займалося сільським господарством. Стрийщина не була винятком у цьому питанні.

Щоб хоч якось полегшити умови нужденного життя українського села, у кінці XIX століття в Східній Галичині розгортаються самопомогові акції, серед яких – братські каси, громадські шпихліри, ремісничі об'єднання. Рух цей відбувався під патронатом галицького духівництва. Згодом товариство "Просвіта" поширює свій вплив на економічне поле діяльності. Відтоді при її читальнях постають позичкові каси, споживчі крамниці та інше.

На той час Стрийщина "вирізнялася серед округ і була в багатьох випадках і в різних роках першуним серед них, а то й ведучим, диспозиційним осередком для українців" [Мілянчик 1990: 292]. На захист свого збіднілого народу стали священники, а згодом вчителі, які почали "думати про способи самооборони перед цілковитою національною і господарською загрозою" [Качор 1990: 346]. Провідні діячі Стрийщини, а саме адвокат Євген Олесницький, о. Лев Горалевич, о. Остап

Нижанківський, були ініціаторами організації кооперативного молочарства в Східній Галичині.

Однією з перших публікацій на сторінках "Діла" з цього питання став допис "Перша молочарська спілка" о. О. Нижанківського [Нижанковський 1904: 3]. За змістовою наповненістю газетний матеріал має соціально-економічний характер. У ньому автор ділиться своїми здобутками у справі зародження та функціонування молочарських спілок. Першу молочарню було засновано при читальні "Просвіта" у с. Завадові 1 жовтня 1904 року. Для фахового ведення кооперативної справи запрошено спеціаліста Яна Б'єдрона з Перемишля, організовано шестимісячні курси, відкрито магазин.

Журналіст дуже детально описує кожний крок у нелегкій справі становлення молочарської спілки. На заклик щодо доставки молока місцеві селяни відгукнулися не відразу. "В тім тяжкім початковім ділі прийшли нам в поміч – і се належить з признанєм піднести – крім жєни місцевого пароха, голова "Сокола" війт Іван Сенів, управителі крамниці і виділові читальні Федір Дергало і Василь Лещишин, а відтак і місцевий учитель п. Остап Микитка", – пише о. О. Нижанківський [Нижанковський 1904: 3]. Але коли люди зрозуміли вигоду, радо почали приносити молоко. Ось як автор передає атмосферу піднесення у зв'язку з розвитком цієї справи. "Варто хоч на хвилику бути тогди в молочарни! Що за рух усюди! Тут центрифуга гуде, там охотники крутять велику масницю корбами, надіючись по скінченю ½ годинної праці дістати склянку маслянки солодкої, там знов инша машина "тискач" витискає масло жовтєнє, котре відтак набиваєсь у форми ½ кільвої ваги, завивають у пергаментовий папір, складають у пачки деревяні, а що там ще із почекальних лавок гамору, сьміхів, що там веселих жартів – кажу: хоч на хвилику варто бути там тогди, щоби не то загрїтись, але і одушевитись для сповненого діла, так хосєнного і рентовного для села на будучє" [Нижанковський 1904: 3].

Згодом очолювана о. О. Нижанківським кооперативна спілка зросла до 35 постачальників. Публіцист наголошує на великій підтримці адвоката Євгена Олесницького. Власне він фінансово посприяв закупівлі відповідних машин та покриттю перших видатків. Так постала перша молочарська спілка при "Просвіті", яка дала поштовх до розвитку молочної галузі, а селяни економічно зростали.

Цей пресодрук фіксує не тільки початки зростання української промисловості, але й жертвенну працю будителів галицької землі і є вартісним джерелознавчим матеріалом.

Коротким повідомленням "Наш молочарський промисл" [Нижанковський 1905: 2] о. О. Нижанківський засвідчує на шпальтах тижневика стрімкий розвиток справи, яку роком перед тим започаткували титани української кооперації. Вже через рік, 1 листопада, стрийська філія "Просвіти" при Народному Домі запровадила нововведення для кращої організації праці і створила "1) торговельне бюро для продажі масла в місці і експорту поза границі Стрия; 2) завела в тім самім льокалі і має на складі всі машини і прилади, потрібні до засновуваня нових і заосмотрєня вже існуючих спілок молочарских; 3) сполучивши всі доси засновані рускі спілки молочарскі в "Союз", утворила інформаційне бюро з окремим торговельним діловодчиком, котре буде стояти до услуг нашої суспільности, що і интересує ся молочарством" [Нижанковський 1905: 2]. Утворені інституції свідчать про успішні кроки о. О. Нижанківського в с. Завадові, які спонукали до

розширення мережі молочарень в інших селах Стрийського повіту. Зініційований та розумно організований при філії "Просвіти" Союз руських спілок молочарських [Качор 1990: 350] у 1905 році став підґрунтям для вже статутного Крайового союзу господарсько-молочарського в Стрию.

Привертає увагу допис-звернення о. О. Нижанківського "Краєвий господарсько-молочарський Союз" [Нижанковський 1908: 7], у якому автор апелює до громадськості краю в справі створення нових молочарських спілок. Упродовж трьох років праці організаторами цього промислу зроблено багато успішних кроків, що сприяли підняттю добробуту селян. Автор наголошує, що "наш край рільничий надаєть ся на се і коби хоть троха віри в свої сили, найдеть ся много пригожих т. зв. молочних околиць, де можна би заложити молочарську спілку" [Нижанковський 1908: 7]. А для цього потрібно залучити ініціативну місцеву інтелігенцію та зацікавлєних селян-патріотів, які будуть інтенсивно працювати над створєням і ведєнням нових осередків кооперації, "а тим причинять ся вельми до поступу і подвигненя так занедбаного нашого рільничого краю" [Нижанковський 1908: 7]. Крайовий господарсько-молочарський союз надаєть пораду і допомогу у цій важливій господарській праці. Тому публіцист закликає: "Більше праці і муравлиної витрєвалости, а менше деклямацій, тоді будемо могли говорити о нашій економічній силі" [Нижанковський 1908: 7]. Тональність публіцистичного матеріалу піднесєна.

Коротка замітка "Щє про віче в Стрию" [Нижанковський 1909: 3] спростовує інформацію про ганєбну поведінку стрийського староства, яке начебто таємно організувало жандармерію для придушеня народного віча в Стрию 15 липня 1909 року. На зборах, що відбувалися у великій залі Народного Дому, обговорювалося передвїборчє політичне положєння українців у Східній Галичині. Головував на зібраннє о. О. Нижанківський. Реферат про суспільний статус українців виголосив Єронім Калитовський. У його виступі звучали вислови, в котрих закликало ся не йти на співпрацю з поляками. Хоча на вічі проголошувалися гострі висловлюваня, публіцист зазначає, що "в дійсности тутєшне ц. к. староство зовсїм не мобілізувало до віча жандармерію, а присутний на вічу комісар поводив ся зовсїм коррєктно. І в загалі тепєрїшний староста своїм тактовним поведєнем не дав ще доси приводу нашому 85% населєню в повіті стрийськїм до острїйшого виступленя проти нього" [Нижанковський 1909: 3]. Аналізована замітка не тільки висвітлює активну працю о. О. Нижанківського в організації "Український парламентський клуб", але й засвідчує його риси характеру як греко-католицького народного провідника. А це – об'єктивна правдивість, суспільно-політична чесність, людська порядність.

Допис «"Uprzemysłowanie kraju" в практиці» [Нижанковський 1909: 3] висвітлює складні сторінки історії становлення українського кооперативного молочарства. У часописі "Діло" о. О. Нижанківський публікує лист, який отримав Крайовий господарсько-молочарський союз з села Бортники. Суть документа полягає в тому, що селяни с. Демидова просять зазначєну організацію в особах Є. Олесницького та К. Левицького захистити пасічника Теодора Баляна. Цей добродїй планував представити свої сільськогосподарські здобутки на Першій хліборобській виставці, яку організували в Стрию Крайовий господарсько-молочарський союз та товариство "Сільський Господар" у вересні 1909 року. Усвідомлюючи його великі напрацюваня в галузі рільництва, москвофіли подали на нього наклеп до жандармерію. В будинку селя-

нина провели обшук, вилучили особисті речі та 170 книг з садівництва, пасічництва. Дописувач з великим жалем пише, що "Кацапи і Ляхи забороняють нам читальні "Просвіти", тільки хочуть щобиśmy були темні і нічого не знали, хочуть заложити Кулко рольніче, – а ми не хочем того чувати" [Нижанковський 1909: 3].

Пресодрук, маючи викривальний характер, проливає світло на боротьбу тогочасної інтелігенції і всього народу за справу економічного та освітнього зростання українського селянства.

Публікація "Молочарська анкета в краєвім Виділі" [Нижанковський 1909: 2–3] висвітлює зустріч-анкету всіх польських та українських молочарських спілок Східної Галичини з приводу прийняття резолюції крайовим сеймом, яка доручає Крайовому господарсько-молочарському союзу в Стрию "переведенє переговорів з центральним правительством щодо значнійшого підвищення державної дотації на згадані ціли, а також зажадав предложеня собі внесків, якіб зміряли до визначнійшого попертя молочарського промислу фондами краю" [Нижанковський 1909: 2]. За наповненістю відомостями пресодрук можна зарахувати до жанру звіту. Ця інформційна функція газетного матеріалу представлена вже у заголовку, який повідомляє про подію економічного характеру. Зустріч відбулася 20 грудня 1909 року.

У публікації о. О. Нижанківський детально подає перебіг зустрічі, фіксує прізвища очільників молочарської справи в Прикарпатті. Журналіст ґрунтовно викладає на шпальтах "Діла" зміст виголошених доповідей. Виступаючий Тадей Рильський у рефераті "Проект організації акції молочарської" наголосив на потребі "сполуки і порозуміння поміж інституціями, які співділяють при розвитку молочарського промислу, та жадав точного розділу праці поміж ними" [Нижанковський 1909: 2]. Після жвавої дискусії централізацію молочарського промислу було піддано критиці. У своїй доповіді "Справа центральних молочарень кооперативних" Ф. Стефчик звертав увагу на те, що потрібно створити "по повітах центральних заводів кооперативних для перерібки і згрошевимовања молока <...>, якіб були оперті на цілім ряді і крузі доокресних філій" [Нижанковський 1909: 2]. Обговорюючи запропоновані доповідачем форми діяльності, виступаючий о. О. Нижанківський висловив думку про перетворення молочарських спілок в "примусових довізчиків централі" [Нижанковський 1909: 2]. Він також піддав критиці реферат Т. Рильського про реформу освіти для здобувачів молочарської справи, наголошуючи на обов'язковості ведення навчання рідною мовою, а також перенесення курсів для українців з Ряшева до Стрия. Відстоюючи засади першості в розвитку цієї галузі, автор з великим емоційним піднесенням пише про кооперативну освіту. Він зазначає, що вже п'ять років шириться краєм ідея молочарського промислу. Українці дійшли до високих результатів власними силами і домоглися фінансової допомоги з різних крайових фондів. "Впрочім, – пише автор, – школу свою ми мати мусимо скорше чи пізнійше, чи її добудемо фондами власними, чи при помочи краю, а чим скорше, тим воно буде хосеннійше для нас і для справи, яку заступаємо і заступати дальше будемо" [Нижанковський 1909: 3]. Перед нами о. О. Нижанківський постає як людина-патріот, який виборює для українського народу гідну освіту і належне визнання. На зборах виступили також рільничі інспектори Б. Яновський та І. Маршалкович, які говори-

ли про піднесення якості пашних рослин з метою розвитку молочного господарства.

У публікації журналіст також наголошує на правдивому висвітленні розвитку українських і польських молочарських спілок, а також товариств, які опікуються цією галуззю. Закликає подавати реальний стан справ у питаннях державних дотацій, освітніх процесів. Тому, завершуючи свій допис, автор зазначає, що хоча газетний звіт вийшов об'ємним, але "справу треба було вичерпуючо обговорити без огляду на односторонні та тенденційні звіти деяких нам "жичливих" польських часописий" [Нижанковський 1909: 3].

У повідомленні "В справі організації торгівлі покладками" о. О. Нижанківський торкається питання організації торгівлі покладками [Нижанковський 1911: 6]. Журналіст пише, що сільське населення неодноразово піднімає на зборах будь-яких рівнів та в часописах проблему збуту яєць. Для них важливо мати таку форму реалізації, "яка запевняла би їм більший дохід" [Нижанковський 1911: 6]. Оскільки згаданий продукт є одним із найважливіших у регіоні і впливає на покращення майнового стану селян, Крайовий господарсько-молочарський союз у Стрию береться за сприяння в його реалізації. Для цього організація пропонує надсилати покладки посилками, які "від станції наданя на місце призначеня оплачує сам Союз" [Нижанковський 1911: 6], а також надасть відповідні кошти на закупівлю яєць. Цей газетний матеріал поглиблює відомості про суспільно-громадську діяльність о. О. Нижанківського, який не тільки вболівав за незалежний господарський розвиток краю, але й матеріально підтримував справу українського селянства.

Низку дописів, що присвячені досягненням у галузі рільництва, завершує публікація "Українські молочарські спілки в р. 1911" [Нижанковський 1912: 7]. Це звіт про стан молочної справи в період 1910–1911 років. Публіцистичний матеріал містить ґрунтовний аналіз о. О. Нижанківського, що стосується досягнень і втрат у молочарській справі за вказаний проміжок часу. Автор зазначає, що за цей рік відбувся спад у виробленні продукції молока, оскільки хвороби великої рогатої худоби змусили селян масово її продавати. Серед цих труднощів зростали нові молочарські спілки. У 1911 році налічувалося біля 79 громаджень з 8 999 членами. Їм допомагав Крайовий господарсько-молочарський союз разом з товариством "Сільський Господар".

Важливим для молочарських спілок було питання збуту продукції. Власне для зазначеної мети Крайовим союзом започатковано сім магазинів: по одному – у Стрию, Станіславові, Перемишлі і чотири – у Львові. Крім цього, організація подбала і про зберігання масла в літні місяці, винайнявши в стрийського магістрату належне приміщення. Журналіст повідомляє, що перші чотири місяці року масло Крайового союзу продавалося за заниженими цінами, оскільки у той час галицький ринок заповонив продукт з Данії і Голландії. З метою покращення роботи персоналу загальні збори представників спілок ухвалили платити за масло виробникам після визначення кваліфікаційної якості продукту. Журналіст пише, що виробництво сиру є неможливим "з причини невідготования наших спілок до того промислу, з браку запевненя збуту цілого продукту, спричиненого майже цілковитим браком промислових і фабричних центрів в Галичині, на які одиноко при збуті того продукту можна би числити" [Нижанковський 1912: 7]. Однак громадський діяч не заперечує, що у майбутньому цей промисел буде мати місце в Галичині.

Одним з головних завдань для Крайового союзу є, як вважає о. О. Нижанківський, створення молочарської школи. Для її втілення великих старань доклав адвокат Євген Олесницький, який домогся від міністерства рільництва певних сум "на уряджене молочарської школи і злученого з нею інтернату для виобрання управителів" [Нижанковський 1912: 7], а також коштів на купівлю будинку "для молочарських стоваришень східної, руської часті Галичини" [Нижанковський 1912: 7]. Власне таку будівлю було придбано на тодішній вулиці Т. Шевченка (тепер Незалежності) у Стрию. Звіт про роботу Крайового господарсько-молочарського союзу в Стрию о. О. Нижанківський видрукував окремим виданням у 1912 році [Нижанковський 1912: 8] задля представлення досягнень українського рільничого руху та широкої популяризації кооперативної діяльності в Прикарпатті.

Публікація "О засноване руської гімназії в Стрию" [Нижанковський 1907: 2] є відображенням боротьби галицької інтелігенції за утвердження української мови викладання в навчальних закладах, зокрема гімназіях. На кінець XIX – початок XX століть українське шкільництво Галичини отримало автономію від Австро-Угорщини і було передано під нагляд крайовим, повітовим та місцевим радам. 22 квітня 1867 року була створена Крайова шкільна рада, а також видано закон про мову навчання в школах, у якому зазначалося, що "в середніх школах німецьку мову навчання заміняє польська, а українська стає предметом умовно-обов'язковим (вивчати мусить той, хто зголоситься)" [Герасимович, Терлецький 1995: 928]. У період бездержавності в Галичині (початок XX століття) налічували всього шість українських гімназій: у Львові, Перемишлі, Коломиї, Тернополі, Станіславові, і філію гімназії у Львові та паралельні класи польських гімназій у Бережанах і в Стрию [Герасимович, Терлецький 1995: 929], а польських – тридцять дев'ять. Не стояв осторонь такої важливої суспільно-освітньої проблеми й о. О. Нижанківський, організувавши збори батьків, на яких ухвалено петицію до Крайової шкільної ради про утворення паралельних класів з українською мовою викладання.

Газетний матеріал о. О. Нижанківського – це не тільки опублікування тексту петиції до Крайової шкільної ради, але й швидка реакція діяча на вирішення актуальної проблеми, тому його можна зарахувати до жанру інформаційної статті. Подана автором дата зібрання 25 липня 1907 року та місце – Народний Дім – проливають світло на маловідомий факт, який не знайшов фіксації у виданні "Історія Стрийської гімназії" [Історія... 1995: 156], тому пресодрук є важливим джерелом матеріалу. Представляючи батьківські звернення, о. О. Нижанківський обґрунтовує висунуті прохання, спираючись на державний документ Австро-Угорської держави. Публіцист глибоко розкриває суть прохання. Він зазначає, що "людність руська в Стрию є численна і становить одну третину всего населення міста, а повіт стрийський і сусідні повіти є руськими, в котрих людність руська становить як 80 прц. всего населення" [Нижанковський 1907: 2]. Більшість дітей з гірських районів, які хочуть здобувати освіту в українській гімназії, змушені їхати на навчання до Львова.

Наводячи відомості про кількість українських учнів у стрийській гімназії, журналіст наголошує на їх переважній більшості у цьому навчальному закладі. Публіцист висловлює сміливу думку, що на підставі таких аргументів українці "Стрийщини, Скільщини, Медиччини, Жидачівщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнятівщини

мають повне право домагатись основаня руської гімназії в Стрию" [Нижанковський 1907: 2]. А поки посли у львівському союмі вирішуватимуть це питання на законодавчому рівні, батьківський комітет просить про запровадження "паралельок з руським язиком викладовим в Стрию" [Нижанковський 1907: 2]. Під петицією підписалося 26 осіб з різних регіональних частин Стрийщини, імена і прізвища яких автор подає в кінці статті. Тут також зафіксовано соціальний статус батьків та місце їх проживання. Привертають увагу прізвища о. Остапа Нижанківського і Михайла Бандери, дідуся Степана Бандери. Саме їхні діти мали йти в перший клас навчального 1907/08 року, тому, будучи національно свідомими українцями, вони не тільки прагнули, але й боролися за здобуття освіти, яка б формувала національну свідомість молоді.

Цього домагалися українці в Дрогобичі. У 1908 році на засіданні управи Українського педагогічного товариства відбулося обговорення шляхів вирішення питання поділу на два відділи: український і польський. Але Крайова шкільна рада відмовила, про що зазначає А. Сольчаник: "в 1909 р. у зв'язку із намаганням змінити польську мову навчання на українську в школах та передмістях Дрогобича, внесено безуспішне прохання про створення української гімназії" [Сольчаник 1973: 444]. На жаль, така ж сама доля спіткала і державну гімназію у Стрию.

Цей газетний матеріал є вартісним документом у заповненні білих плям на шляху становлення та утвердження національної освіти в Галичині.

Пресодрук "Свято вручення січового прапора" [О. Н. 1912: 4] торкається сторінок діяльності молодіжних спортивних товариств у Східній Галичині. Публіцист висвітлює урочисте зібрання спортивних організацій "Січ" та "Сокіл", яке відбулося 28 липня 1912 року. Цей матеріал передає у чіткій хронологічній послідовності перебіг свята, тому його можна зарахувати до інформаційного жанру – репортажу. Варто наголосити, що молодіжна організація "Січ" стала для галичан "тою кузницею, де кристалізувалися політичні погляди нашої студентської молоді, прогресивною установою, яка інколи на десятки років випереджувала загальну опінію суспільства в Галичині" [Боднарук 1990: 367]. Спортивні руханково-пожежні товариства "Сокіл" (1894 р.), організований Василем Нагірним та Олександром Жицьким, та "Січ" (1900 р.) – Кирилом Трильовським, швидко поширювалися на прикарпатських теренах. Тут українська молодь "кучилася відваги та дисципліни, <...> військової справи. <...> За короткий час на Галичині було засновано понад 1000 осередків "Січей" і близько 900 – "Соколів"» [Головацький 2005].

В імпрезі, про котру інформує публіцист, взяли участь стрийський, голобутівський, завадівський осередки "Сокола" та уличнянська "Січ", а також хор читальні з с. Голобутова під керівництвом Володимира Рогульського. Свято розпочалося службою Божою за участю о. О. Нижанківського. Під звуку стрийського оркестру "Сокола" молодь пішла урочистим походом на гору недалеко села Орів. Прагнути передати піднесену атмосферу свята, автор застосовує літературний опис, за допомогою якого створює "ефект присутності: читач має відчутти, "побачити", "почути" цю подію" [Зінкевич, Чекан 2007: 80]. "Гори, та долини, сповиті зеленим далеким, як око тільки сягне, – а на площі брама триумфальна, шатра з буфетом, лавки та бар'єри. Довкола огороження станули непроглядні товпи народу", – пише журналіст [О. Н. 1912: 4]. Автор перелічує прибулих

учасників цієї події: ("з Дрогобича, з Улична (прапор), з Підгорець, з Манастирця, з Довголуки, з Модрича та зі Сколього; Соколи зі Стрия з прапором і оркестрою (56 людей разом), з Голобутова (прапор і хор), з Завадова (прапор), з Нежухова (прапор), з Грабівця (музика), з Жулина, з Добрівлян, з Вівні, Стрілкова, Семигинова, Струтина нижного, Струтина вижного"). [О. Н. 1912: 4]. Перед ними виступили осавул "Січі" повітової дрогобицької, гімназист Володимир Здебський [Терлецький 1967] (в майбутньому офіцер УГА) [Пастух 2018], котрий передав уличнянський прапор хорунжому, а також посол радник Лев Левицький зі Сколього, посол о. Остап Нижанківський, селянин Теодор Маґор з с. Модричі, господар Яким Маркус з Жулина, селянин п. Стефан Мушак зі Стинави. Всі промови перепліталися музичними номерами, фізичними вправами січовиків, грою стрийського оркестру. Виконанням гімну "Боже великий, єдиний" завершилося свято. Передаючи атмосферу імпрези, автор застосовує зображальний пейзажний опис. Коли сонце почало ховатися за довголуцькі верхи, "з феєстивної гори шнурами-гусаками розпливалися різнобарвні стяжки, вертаючих в долину людей різними стежками в село" [О. Н. 1912: 4]. Це змалювання природи у газетному матеріалі створює читачеві ліричний настрій. Завершує публікацію о. О. Нижанківський піднесено-оптимістичною думкою: "Спомин остав ся могучий, незатертий; тільки молодих патріотів козарлюг разом наповнює душу чоловіка свідомостію рстучої сили народної" [О. Н. 1912: 4].

Допис "Свято вручення січового прапора" не тільки доповнює маловідому сторінку історичного минулого, але й вияснює світоглядні засади о. О. Нижанківського-журналіста та його мистецтво володіння словом.

Поряд з тим о. О. Нижанківський є активним творцем публікацій економічного змісту. Варто наголосити, що галицький діяч був одним із засновників часопису "Господар і промисловець" [Пинда 2015: 199], пресового органу організації Крайовий господарсько-молочарський союз, котрий виходив у Стрию з 1909-го по 1910 роки як двотижневик, а згодом – як місячник. Перше число побачило світ 5 січня 1909 року. Редакторами були "О. Нижанківський (1909), Микола Гошовський (1909), Олександр Сембратович (1909–1910)" [Пинда 2015: 207]. На сторінках пресового органу опубліковано низку матеріалів, які висвітлюють історію становлення економічного життя краю: "Про спілки молочарські, їх уряджене, та діловодство" [Нижанковський 1909: 5–6; 2–3; 2–3], "Поклик!" [Нижанковський 1909: 1–3], "Перша українська хліборобська вистава в Стрию" [Нижанковський 1909: 2–5], "Закладайте молочарські спілки при кредитових товаришеннях" [Нижанковський, Борачок... 1910: 5].

Будучи провідником політичного життя на Стрийщині, о. О. Нижанківський стає одним із фундаторів організації "Підгірська Рада", яка випускала свою однойменну газету. У часописі побачили світ його дописи "Поклик!" [Нижанковський, Гошовський... 1910: 2], "Спілка для збуту" [Нижанковський 1910: 3], припускаємо також, що пресодрук під назвою «Музична накладня "Торбан"» [о. 1910: 6] належить о. О. Нижанківському.

Висновок. Суспільно-політична, економічна, освітня публіцистика о. О. Нижанківського представляє сучасникам складні процеси на шляху боротьби за утвердження українства в часи бездержав'я. Пресодруки галицького журналіста громадсько-культурного характеру творять цілісну картину життєвих процесів в багатовіковому середовищі тогочасної Східної Галичини. Його дописи, звіти, репортажі, статті, повідомлення на

сторінках львівських часописів стали реальною хронікою життя підгірського краю. У них простежуються індивідуальні особливості авторського стилю публіциста, а саме об'єктивізм, інформативність, документалізм. Друковане слово о. О. Нижанківського представляє ціннісний вимір, показало проблеми взаємодії людини із об'єктивними суспільними процесами, сформувало міцні підвалини для потужного духовного росту та прогресивного економічного мислення української нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Баб'як, П. (1998). Нижанківський Остап. *Українська журналістика в іменах*. За ред. М. Романюка. Львів, 226–229.
- Боднарук, І. (1990). Стрийщина і віденські "Січовики". *Стрийщина: історично-мемуарний збірник: у 3 тт.* Нью-Йорк, Торонто, Париж, Сідней, І, 367–370.
- Герасимович, І., Терлецький, О. (1995). Шкільництво в Галичині в другій половині XIX ст. і на початку XX ст. *Енциклопедія українознавства. Загальна частина*. Київ, 3, 928–929.
- Головацький, І. (2005). Перше товариство "Січ" і січовий рух. Дата звернення 10.11.2022. URL: <http://www.spas.net.ua/index.php/news/full/244>.
- Зінкевич, О., Чекан, Ю. (2007). *Музична критика: теорія та методика: навчальний посібник*. Чернівці, Книги – XXI, 424.
- Історія Стрийської гімназії (1880–1918) (1995). Упорядник Василь Король. Стрий, І, 156.
- Качор, А. (1990). Стрий – колиця українського кооперативного молочарства. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник: у 3 тт.* Нью-Йорк, Торонто, Париж, Сідней, ІІ, 345–365.
- Колодій, Я. (1994). *Остап Нижанківський*. Львів, Логос, 64.
- Лазарович, Н. (2016). Соціокультурні виміри національної ідентичності: український контекст. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філософія"*. Острог, Видавництво національного університету "Острозька академія", 19, 60–65.
- Мілянчик, А. (1990). З господарського минулого Стрийщини. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник: у 3 тт.* Нью-Йорк, Торонто, Париж, Сідней, ІІ, 292–304.
- Молчко, У. (2021). До питання картини світу отця Остапа Нижанківського. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Упор. і наук. ред. В. Виткалов. Рівне, РДГУ, 39, 35–42.*
- Нижанковський, О. (1912). *Звіт з діяльності і розвитку молочарських спілок і рахункове замкнене Краєвого Союзу господарсько-молочарського товаришення зареєстрованого з обмеженою поручкою в Стрию за 1911*. Наклад Краєвого Союзу господарсько-молочарського, 8.
- Нижанковський, О. (1909). Молочарська анкета в краєвім Виділлі. *Діло*, 289, 30 (грудня), 2–3.
- Нижанковський, О. (1907). О засноване руської гімназії в Стрию. *Діло*, 161, 1 (серпня), 2.
- Нижанковський, О. (1912). Українські молочарські спілки в р. 1911. *Діло*, 25 (12 вересня), 7.
- Нижанковський, О. (1909). Ще про віче в Стрию. *Діло*, 158, 22 (липня), 3.
- Нижанковський, О. (1909). "Uprzemysłowieństwo kraju" в практиці. *Діло*, 196, 7 (вересня), 3.
- Нижанковський, О. о. (1905). Наш молочарський промисл. *Діло*, 243, 29 (жовтня (11 падолиста), 2.
- Нижанковський, О. о. (1904). Перша молочарська спілка. *Діло*, 260, 18 (падолиста (1 грудня), 3.
- Нижанковський, О. о. (1909). Перша українська хліборобська вистава в Стрию. *Господар і промисловець*, 21; 22, 20 (падолиста), 2–5.
- Нижанковський, О. о. (1909). Поклик! *Господар і промисловець*, 11; 12, 20 (червня), 1–3.
- Нижанковський, О. о. (1910). Спілка для збуту. *Підгірська рада*, 19, 15 (жовтня), 3.
- Нижанковський, О. о., Борачок, С. о., Сембратович, А., Сембратович, Д. (1910). Закладайте молочарські спілки при кредитових товаришеннях. *Господар і промисловець*, 1, 15 (січня), 5.
- Нижанковський, О. о., Гошовський, Н. о., Захарів, І., Калитовський, Є., Перфецький, Р., Гарасимів, А. (1910). Поклик! *Підгірська рада*, 1 (січня), 1, 2.
- Нижанковський, О. Сембратович, Д. (1911). В справі організації торговлі покладками. *Діло*, 94, 2 (мая (19 цвітня), 6.
- Нижанковський, О., Тюн, М., Данилович, Л. (1908). Краєвий господарсько-молочарський Союз. *Діло*, 92, 25 (цвітня), 7.
- о., [отець Остап Нижанківський]. (1910). Музична накладня "Торбан". *Підгірська рада*, 16, 1 (вересня), 6.
- О., [стап Н. [ижанківський]]. (1912). Свято вручення січового прапора. *Діло*, 173, 2 (серпня (20 липня), 4.
- Пастух, Р. (2018). Відважний гармаш із Дрогобича. Дата звернення 10.11.2022. URL: <http://nezboryma-naciya.org.ua/show.php?id=77>.
- Пинда, Л. (2015). Українські господарсько-кооперативні часописи Галичини 1920–1930-х років. *Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* Львів, Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 10, 198–213.
- Сов'як, Р. (2019). *Остап Нижанківський*. Стрий, Щедрик, 256.

Сольчаник, А. (1973). Українська гімназія ім. Івана Франка. *Дрогоби́ччина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 444–466.
Терлецький, М. (1967). 60 років тому. *Свобода*. 1 (липень). Дата звернення 10.11.2022. URL: <https://galiziaforever.livejournal.com>

REFERENCES

Bab'jak, P. (1998). *Nyzhankivs'kyj Ostap* [Nyzhankivskyi Ostap]. *Ukrain'ska zhurnalistyka v imenah*. L'viv, 226–229.
Bodnaruk, I. (1990). Stryshhyna i videns'ki "Sichovyky" [Stryshchyna and Viennese "Sichovyks"]. *Stryshhyna: istorychno-memuarnyj zbirnyk: u 3 tt*. N'ju-Jork, Toronto, Paryzh, Sydnej, I, 367–370.
Gerasymovych, I., Terlec'kyj, O. (1995). Shkil'nyctvo v Galychyni v drugij polovyni XIX st. i na pochatku XX st. [Schooling in Galicia in the second half of the 19th century. and at the beginning of the 20th century]. *Encyklopedija ukrai'noznavstva. Zagal'na chastyna*. Kyi'v, 3, 928–929.
Golovac'kyj, I. (2005). Pershe tovarystvo "Sich" i sichovyj ruh [The first "Sich" society and the Sich movement]. URL: <http://shshsh.spas.net.ua/indeh.php/neshs/full/244>.
Zin'kevych, O., Chekan, Ju. (2007). *Muzychna krytyka: teorija ta metodyka: navchal'nyj posibnyk* [Music Criticism: Theory and Techniques: A Study Guide]. Chernivci, Knogy – XXI.
Istorija Stryjs'koi' gimnazii' (1880–1918) [History of the Stryi Gymnasium (1880–1918)] (1995). Uporjadnyk Vasyl' Korol'. Stryj, I, 156.
Kachor, A. (1990). Stryj – kolyska ukrai'nskogo kooperatyvnoho molocharstva [Stryi is the cradle of Ukrainian cooperative dairy farming]. *Stryshhyna: istorychno-memuarnyj zbirnyk: u 3 tt*. N'ju-Jork, Toronto, Paryzh, Sydnej, II, 345–365.
Kolodij, Ja. (1994). *Ostap Nyzhankivs'kyj* [Ostap Nyzhankivskyi]. L'viv, Logos.
Lazarovych, N. (2016). Sociokul'turni vymiry nacional'noi' identychnosti: ukrai'ns'kyj kontekst [Sociocultural dimensions of national identity: the Ukrainian context]. *Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu "Ostroz'ka akademija". Serija "Filosofija"*. Ostrog, Vydavnytstvo nacional'nogo universytetu "Ostroz'ka akademija", 19, 60–65.
Miljanych, A. (1990). Z gospodars'kogo mynulogo Stryshhyny [From the economic past of Stryshchyna]. *Stryshhyna: istorychno-memuarnyj zbirnyk: u 3 tt*. N'ju-Jork, Toronto, Paryzh, Sydnej, II, 292–304.
Molchko, U. (2021). Do pytannja kartyny svitu otca Ostapa Nyzhankivs'kogo [To the question of Father Ostap Nyzhankivskyi's picture of the world]. *Ukrain'ska kul'tura: mynule, suchasne, shljahy rozvytku: nauk. zb. Upor. i nauk. red. V. Vytkalov*. Rivne, RDGU, 39, 35–42.
Nyzhankovs'kyj, O. (1912). *Zvit z di'jal'nosti i rozvoju molochars'kyh spilok i rahunkove zamknenje Krajevogo Sojuza gospodars'ko-molocharskogo stovaryshenja zarejestrovanogo z obmezhenju porukoju v Stryju za 1911* [Report on the activity and development of dairy unions and the accounting closure of the Regional Union of Economic and Dairy Associations registered with a limited guarantee in Stryia for 1911]. Naklad Krajevogo Sojuza gospodars'ko-molocharskogo, 8.
Nyzhankovs'kyj, O. (1909). Molochars'ka anketa v krajevym Vydi'li' [Dairy questionnaire in the Vydylia region]. *Di'lo*, 289, 30 (grudnja), 2–3.
Nyzhankovs'kyj, O. (1907). O zasnovanije rus'koi' g'imnazii' v Stryju [About the foundation of the Russian gymnasium in Stryi]. *Di'lo*, 161, 1 (serpnja), 2.

Nyzhankovs'kyj, O. (1912). Ukrai'ns'ki molochars'ki spilky v r. 1911 [Ukrainian dairy unions in 1911]. *Di'lo*. 25 (12 (veresnja), 7.
Nyzhankovs'kyj, O. (1909). Shhe pro viche v Stryju [Another evening in Strya]. *Di'lo*, 158, 22 (lypnja), 3.
Nyzhankovs'kyj, O. (1909). "Uprzemyslshenie kraju" v praktyki ["Industrialization of the country" in practice]. *Di'lo*, 196, 7 (veresnja), 3.
Nyzhankovs'kyj, O. o. (1905). Nash molochars'kyj promysl [Our dairy industry]. *Di'lo*, 243, 29 (zhovtnja (11 (padolysta), 2.
Nyzhankovs'kyj, O. o. (1904). Persha molochars'ka spilka [The first dairy union]. *Di'lo*, 260, 18 (padolysta (1 (grudnja), 3.
Nyzhankovs'kyj, O. o. (1909). Persha ukrai'nska hli'borobska vystava v Stryju [The first Ukrainian agricultural exhibition in Strya]. *Gospodar i promyslovec'*, 21; 22, 20 (padolysta), 2–5.
Nyzhankovs'kyj, O. o. (1909). Poklyk! [Call!]. *Gospodar i promyslovec'*, 11; 12, 20 (chernnja), 1–3.
Nyzhankovs'kyj, O. o. (1910). Spilka dlja zbutu [Union for sales]. *Pidgirs'ka rada*, 19, 15 (zhovtnja), 3.
Nyzhankovs'kyj, O. o., Borachok, S. o., Sembratovych, A., Sembratovych, D. (1910). Zakladajte molocharski spilky pry kredyitovyh stovaryshenjah [Establish dairy unions at credit unions]. *Gospodar i promyslovec'*, 1, 15 (si'chnja), 5.
Nyzhankovs'kyj, O. o., Goshovs'kyj, N. o., Zaharii'v, I., Kalytovs'kyj, Je., Perfec'kyj, R., Garasymiv, A. (1910). Poklyk! [Call!]. *Pidgirs'ka rada*, 1 (si'chnja), 1, 2.
Nyzhankovs'kyj, O. Sembratovych, D. (1911). V spravi org'ani'zacyi' torgovli' pokladkamy [In the case of the organization of trade in layings]. *Di'lo*, 94, 2 (maja (19 (c'vitnja), 6.
Nyzhankovs'kyj, O., Tjun, M., Danylovych, L. (1908). Krajevij gospodars'ko-molochars'kyj Sojuz [Regional Economic and Dairy Union]. *Di'lo*, 92, 25 (c'vitnja), 7.
o., [otec' Ostap Nyzhankivs'kyj]. (1910). *Muzychna nakladnja "Torban"* [Musical sheet "Torban"]. *Pidgirska rada*, 16, 1 (veresnja), 6.
O., [stap] N. [yzhankivs'kyj]. (1912). S'vjato vruchenja si'chovogo prapora [The celebration of the presentation of the urinary flag]. *Di'lo*, 173, 2 (serpnja (20 (lypnja), 4.
Pastuh, R. (2018). Vidvazhnyj garmash iz Drogobycha [Brave Harmash from Drohobych]. URL: <http://nezbornyma-nacija.org.ua/shosh.php?id=77>.
Pynda, L. (2015). Ukrai'ns'ki gospodars'ko-kooperatyvni chasopysy Galychyny 1920–1930-h rokiv [Ukrainian economic and cooperative magazines of Galicia in the 1920s and 1930s]. *Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Serija knygozn. bibliot. ta inf. tehnol.* L'viv, Vyd-vo LNU im. I. Franka, 10, 198–213.
Sov'jak, R. (2019). *Ostap Nyzhankivs'kyj* [Ostap Nyzhankivskyi]. Stryj, Shhedryk.
Sol'chanyk, A. (1973). *Ukrain'ska gimnazija im. Ivana Franka* [Ukrainian gymnasium named after Ivan Franko]. *Drogobychchyna – zemlja Ivana Franka*. N'ju-Jork, Paryzh, Sydnej, Toronto, 444–466.
Terlec'kyj, M. (1967). 60 rokiv tomu [60 years ago]. *Svoboda*. 1 (lypnja). URL: <https://galiziaforever.livejournal.com>

Надійшла до редколегії 09.11.22

Ulyana Molchko, Associated Professor
Ivan Franko Drohobyt'sky State Pedagogical University,
24 Ivana Franka Street, Drohobych 82100, Ukraine,
PhD student
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57, Chevtchenko Street, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine

SOCIO-PUBLIC JOURNALISM OF THE FR. OSTAP NYZHANKIVSKYI: SOCIO-CULTURAL DIMENSION

Newspaper materials on social and educational topics of the priest, composer, conductor, journalist, and social and cultural figure of the end of the 19th – first half of the 20th centuries, Fr. Ostap Nyzhankivskyi, have been analyzed in the article. His journalistic cooperation with the Lviv periodicals "Dilo," "Hospodar I Promyslovet's" ("Owner and Industrialist), and "Pidhirska rada" has been considered. The thematic range of newspaper articles, which contain rich, informative material on the history of the birth of the cooperative movement in Eastern Galicia, the functioning of nationally oriented societies, particularly "Sich" and the formation of Ukrainian education, has been highlighted. The genre features of the press publications of the Fr. O. Nyzhankivskyi have been characterized. Based on the conducted scientific research, an analysis of the journalism of a Galician journalist has been carried out for the first time through the prism of socio-cultural processes that took place in Eastern Galicia at the beginning of the 20th century. The research methodology is based on a combination of general scientific and special art historical methods, in particular those from historical and cultural studies. The specified methodological approach allows us to identify and understand a significant number of sources, particularly newspaper materials from the selected magazines, which influenced the formation of the national consciousness of Ukrainian citizens. Analysis of scientific works, which covered the biography and journalistic activity of the social activist Fr. O. Nyzhankivskyi, using a historical and cultural approach, helped determine his place in the socio-cultural space of Eastern Galicia at the beginning of the 20th century. It has been established that the Galician journalist's press publications have an axiological character, which is determined by the social issues highlighted by the publicist. The value of source studies and cognitive and educational functions of socio-cultural press publications of Fr. O. Nyzhankivskyi have been studied. The article will be a reasonable basis for researchers of the role of the personality of the spiritual leader in the nation-building processes of Eastern Galicia at the end of the 19th – the beginning of the 20th centuries, as well as for culturologists and musicologists who study the role of Fr. O. Nyzhankivskyi in sociocultural processes.

Keywords: journalism, Fr. O. Nyzhankivskyi, "Dilo," "Pidhirska Rada," "Hospodar I Promyslovet's" ("Owner and Industrialist"), "Sich" society, Ukrainian education, cooperative movement, Eastern Galicia, Stryi region, socio-cultural processes.